

▣ XV AIEJI ▣ **WORLD CONGRESS** ★ **CONGRÈS MONDIAL**

▣ III ESTATAL ▣ **CONGRÉS DE L'EDUCADOR SOCIAL** ★ **CONGRESO DEL EDUCADOR SOCIAL**

BARCELONA - 6-9 JUNY 2001

PARLAMENT D'OBERTURA DEL XV CONGRÉS DE L'AIEJI BARCELONA (ESPANYA) 2001

Sr. Gustavo Velastegui
President de l'AIEJI

AMB EL SUPORT DE:

**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

*Barcelona,
la ciutat de les persones*
Ajuntament de Barcelona

Socrates

AMB EL PATROCINI DE:

1. INTRODUCCIÓ

En començar el XV Congrés internacional de l'AIEJI voldria agrair-ne a l'equip d'educadors socials de Catalunya i de l'Estat espanyol l'organització i implicació per tal que tot sigui del seu grat.

Igualment, voldria expressar el meu agraïment a les autoritats i institucions que han donat suport per tal que aquest congrés internacional d'educadors socials es fes realitat.

A tots i cadascun de vostès, participants del XV Congrés de l'AIEJI, per la seva presència, per la seva tenacitat i voluntat de venir fins a Barcelona, Espanya, per tal de compartir les seves experiències com a educadors socials, com a formadors dels futurs professionals de l'educació social, com a dirigents de diverses ONG o organismes estatals o paraestatals. En nom de l'Associació Internacional d'Educadors Socials els dono la benvinguda i els demano que aprofitem l'avinentsa per enriquir-nos amb el contingut temàtic, però també que l'aprofitem per tal de forjar noves amistats, nous vincles socioprofessionals, per tal de crear nous projectes comuns entre educadors socials del nord i del sud, de l'est i de l'oest.

2. ELS IDEALS EDUCATIUS SÓN PART DELS PRINCIPIS ÈTICS DE QUALITAT EN L'ACCIÓ SOCIOEDUCATIVA

Aquest congrés té uns ideals educatius que volem compartir. Els educadors socials som una gran família; els seus membres, repartits arreu dels quatre punts cardinals del planeta, tenen la mateixa missió: ajudar, acompanyar, compartir actes educatius que siguin de qualitat amb les persones i grups socials en dificultat. Cadascun de vostès viu una diversitat de realitats socials, econòmiques, polítiques, professionals.

L'educació social no és pas aliena a aquesta preocupació, ja que cada país té les seves pròpies cultures, religions, els seus orígens i, tot sovint, té una diversitat de grups ètnics. Tots hi aportem experiències de situacions de pau, de tensió, de conflictes de guerra, de pobresa o de riquesa, tots i cadascun de vostès pot contribuir a una millor comprensió de les nostres diferències: fent-ho contribuirem de manera eficaç a tots els processos de pau arreu del món. Aquesta és una de les normes ètiques de l'AIEJI.

Aquest congrés és el reflex d'una feina d'equip de nombrosos educadors de terreny d'aquest país, representa una prova del que es pot arribar a fer si treballem junts i units, si els nostres vincles tenen una base de valors socials forts, si parlem el mateix llenguatge sobre la solidaritat, la conciliació, la tolerància, el reconeixement dels professionals i dels usuaris, però és també la lluita per a la transformació social, la disminució de les desigualtats existents a les nostres societats. Aquests valors socials ens uneixen per treballar plegats, per dialogar, per cooperar. Per l'AIEJI, aquests valors formen part de la nostra ètica, que s'ha de dur a la pràctica sobre el terreny.

Res em podia semblar tan adequat com aprofitar l'avinentesa per parlar del valor dels homes i dones que participen en el desenvolupament de la professió d'educador social, ja que els valors que vehiculen aquests professionals de terreny són l'exemple de la integritat i la seva aptitud per discernir l'equitat i la justícia, però també per assumir llur funció social tot respectant els seus drets i obligacions. Em refereixo a l'espontània subordinació dels seus interessos particulars als interessos de la comunitat.

Aquests valors no s'improvisen, els tallers on es forja l'esperit d'un poble, els seus principals valors, es troben en el conjunt de dispositius educatius formals i no formals; els educadors socials són part d'aquests tallers i, per això, hem de prendre consciència de la importància del nostre paper, per tal de no caure ni en la temptació ni en les tempestes polítiques que podrien frenar-ne el desenvolupament.

Per tal que l'obra de l'educació social redundi en el benefici que n'esperem, cal separar-la, no pas de les aspiracions polítiques en el sentit noble de la paraula, sinó de les apetències de nuclis amb interessos particulars.

Si de l'educació social n'hem de fer un baluard inexpugnable, caldrà començar per fortificar els fonaments de les nostres organitzacions, renovar els nostres projectes i disminuir les agitacions malsanes que posen en perill les nostres institucions, ja que s'obliden que tenim una missió especial per aconseguir, la de vetllar per l'acompanyament socioeducatiu de les persones en dificultat.

Vivim hores d'insòlita gravetat, vivim en un món on les relacions socials són fràgils. Vivim el tercer mil·lenni basat en les noves tecnologies, tot i que les distàncies virtuals tendeixen a desaparèixer. No n'hi ha prou d'estar al corrent de la modernitat, cal mirar una mica enrere i fer un cop d'ull a tot allò que anem deixant al marge del camí de la societat i cap avall, als grups socials que dia rere dia són més pobres.

En aquests pobles, que avui dia encara continuen combatent, els uns per ideals nobles i els altres per la conquesta de poders, d'altres que combaten per la riquesa, nosaltres, com a educadors socials, hem de treballar per tal que les idees, les arts, les ciències, la cultura i totes les manifestacions que puguin ajudar al desenvolupament de la persona i al respecte de la seva dignitat, es facin realitat, sobretot per a les classes socials en dificultat.

Els educadors socials aspirem a una formació integral que fomenti sense distinció les qualitats que hi ha en l'home i que no en faci un esquema carrat, en què el saber científic i l'especialització es concreti en regles mecàniques i automàtiques, per això som especialment sensibles amb les tres nocions de base que qualsevol professional ha de tenir ben presents: el saber, el saber fer i el saber ser; i sobretot aquesta darrera noció.

L'educació social defèn els valors democràtics, i la seva funció eminentment social i educativa ens allunya de pretensions totalitàries. La nostra tasca no consisteix a apoderar-nos de les persones en dificultat per tractar-les com a objectes, peces anònimes i obedièntes d'un sistema: els nostres esforços no van encaminats cap a una pretensió de dir que sabem més per la manera com ho sabem i per la finalitat ulterior a la qual es destina; per a nosaltres, educadors socials, si acumular materials és necessari, encara ho és més formular uns criteris.

3. QUINS SERAN ELS PRINCIPIS ÈTICS DE L'EDUCACIÓ SOCIAL?

Mirem de dialogar durant aquest congrés, mirem d'implicar-nos en una reflexió de futur. Hem de referir-nos a les finalitats que l'AIEJI haurà de marcar en les seves tasques futures.

Per tal de determinar què ambicionem, convé posar-nos d'acord respecte a què vam ser i què som ara. Vivim en un món multicultural, i cada grup humà aporta la seva sensibilitat i el seu temperament, la seva riquesa i la seva fragilitat, no podem denegar la nostra consciència històrica, la recerca d'un llenguatge comú, les línies directrius de normes i regles jurídiques que podem adherir i, sobretot, la comprensió de la nostra responsabilitat professional. És el que fonamenta de manera inequívoca la nostra cultura professional, la nostra ètica.

Conservarem intacta la doctrina social que recolza els nostres estatuts, ja que és una resposta a l'exercici de la professió que, des de fa més de cinquanta anys, va essent reconeguda de mica en mica, segons cada país.

Som conscients de l'abisme existent entre la ciència de viure i la paciència de vegetar, ja que brollen amb vigor les manifestacions més altes per tal d'expressar, reivindicar i proposar respostes a les dificultats de professionalització.

Cap govern no podrà començar la construcció de l'edifici d'una professió com la de l'educador social per la decoració. Tots han de començar pels fonaments, i per això cal llimar totes les aspreses o rècules anteriors. L'AIEJI confia en les autoritats de l'Estat espanyol per tal de trobar solucions justes als reconeixements professionals de tots els educadors socials d'aquest país.

Per dir-ho d'una altra manera, tinguin per cert que és necessari i urgent que les persones amb formacions d'educador social, prèvies a la implantació de la diplomatura universitària, puguin ser homologades acadèmicament, tal com ha succeït en diversos països europeus on s'han trobat també amb aquest tipus de problema.

Cal que les autoritats del ministeri corresponent tramitin el procés d'homologació acadèmica per a aquelles persones que treballen des de fa temps en el camp de l'educació social i que van cursar formacions d'educador

social abans de la implantació de la diplomatura universitària, per tal que siguin veritablement reconegudes dins la categoria socioprofessional que els correspon.

No es pot concebre que continuem ignorant-los, perquè fer-ho implica marginar-los. Des de l'AIEJI estem convençuts que les autoritats d'aquest país podran gaudir del suport necessari de tots els professionals de l'educació social si el conjunt de professionals que exerceixen la professió des de fa uns anys reben resposta a les seves sol·licituds d'homologació amb la diplomatura d'educació social. D'aquesta manera estarem construint l'edifici social necessari per al desenvolupament i el benestar d'aquest país.

De la nostra banda, un dels nostres principals afanys consistirà a afavorir el desenvolupament de la professió mitjançant la formació i la capacitat dels educadors socials, no només aquí a Europa sinó a tots els països que senten la necessitat social de promoure aquesta professió, tot impulsant la creació de centres de formació, amb el reagrupament dels professionals en associacions de professionals, amb la realització d'estudis sobre la realitat social, per tal de no menystenir l'amplitud dels fenòmens i problemes socials existents.

4. L'ÈTICA PROFESSIONAL VINCULADA A LA NOSTRA PRÀCTICA EDUCATIVA

No anirem a la recerca d'una il·lusió perduda, l'ètica és simplement una part de la filosofia que tracta de la moral i les obligacions de l'home d'acord amb els propòsits i les orientacions de la conducta, que parteixen de la naturalesa i de l'experiència humana.

L'ètica és la ciència que tracta els actes morals. En síntesi, la moral és una i sobre aquesta base s'erigeixen els fonaments de la societat, que ens indiquen les regles orientadores de la conducta, regida per la consciència, per tal d'encarar desordres, ruptures socials i conductes que s'inclinen envers el mal social.

La paraula "professió" s'ajusta més al sentit de feina, facultat o ofici que té cadascun i que exerceix públicament. S'ha emprat massa per designar carreres o oficis.

No oblidem pas que la divisió del treball implica tasques i habilitats tècniques exercides per artesans i treballadors, bona part dels quals són, per llur experiència, especialistes en diversos camps. La seva vàlua personal, i també la seva vàlua professional, té més importància que no pas l'obra, vistes les qualitats i aptituds.

Així, podem afirmar que la professió és una capacitat qualificada, requerida per al bé comú, amb peculiars possibilitats econòmiques i socials.

L'ètica professional anirà cap a la moral professional anomenada també *deontologia*, que constitueix un dels ressorts morals més útils dels nostres temps que darrerament ha estat definit com "la ciència normativa que estudia els deures i els drets dels professionals com a tals".¹

Els professionals que han entès les finalitats de l'ètica professional, els educadors socials que es troben sotmesos a la competència i a la superació constant, es veuen obligats a seguir el camí de la tecnificació permanent, de la innovació, del desenvolupament de la iniciativa, de la responsabilitat i la puntualitat en les tasques de servei.

D'altra banda, les seves ocupacions professionals impliquen sentit econòmic, però sobretot altura tècnica i científica, consciència i dignitat humana.

A banda de les característiques esmentades, els professionals de l'educació social s'ajusten als imperatius del dret, de manera que les prescripcions jurídiques són l'ànima del compliment del deure que genera consciència social i llibertat en els termes més amplis de la justícia i la solidaritat que hi ha d'haver en la feina educativa.

Podem concebre l'ètica professional com un conjunt de principis morals bàsics que guien la conducta dels homes que tenen a les seves mans el món dels éssers en dificultat social, psíquica, mental.

A la pràctica professional de l'educador conscient, aquests principis no constitueixen imposicions, impliquen finalitats positives i creadores que edifiquen la superació en tots els àmbits de la professió.

L'ètica professional dels educadors conté la vàlua de professar, és a dir, de donar testimoni d'alguna cosa que succeeix a la societat, tot comproment-se amb una feina, segons les lleis jurídiques i morals, per dir-ho d'una altra manera, és treballar amb la ciència i la consciència, per poder avaluar les conductes de les persones.

L'ètica professional que els educadors socials han de refermar no només ha de representar la professió o el seu prestigi, sinó la funció ètica entesa com una missió social i una forma de solidaritat per evitar o combatre aquelles oposicions ideològiques dels explotats i dels explotadors. La tasca educativa ha de demostrar que és una força per a la construcció o la reconstrucció de la cohesió social.

Hem vingut a parlar, a intercanviar idees, experiències, pràctiques en educació social. Si respectem la nostra pròpia ètica durant aquest congrés farem avançar les nocions de responsabilitat, d'organització, de cooperació. Se'ns imposa aleshores a nosaltres el fet de definir la manera com utilitzem la deontologia dins la nostra mateixa manera d'actuar, ja que tindrem com a

---

¹ I Aquiles ÑELENDÉZ. *Ética Profesional*. Mèxic DF: Ediciones Herrero; 1974.

referència el deure, les normes i els principis bàsics existents en les professions socials que treballen directament amb les persones.

El benestar de les professions de l'educació social s'assolirà amb la millora constant de coneixements teòrics i experiències de terreny, els mateixos que es basen en una noble i elevada disciplina moral.

5. LA FUNCIO DE L'ÈTICA PROFESSIONAL

La funció és altament cooperativista. Els seus elements fonamentals són el compliment del deure, la responsabilitat social davant els problemes, la responsabilitat en les accions; és a dir, tractar-los amb tècnica, afectivitat i consciència social.

L'ètica professional que els educadors socials construeixen pas a pas ens oferirà:

- *Una autèntica vida democràtica*, tolerant i honrada que podrà fortificar els més nobles interessos de la població:
- *Altruisme* per aconseguir actes de justícia social.
- *Millora professional* amb la finalitat de comprendre les innovacions i transformacions.
- *Motivacions* que condueixin els educadors socials envers el compliment dels deures i l'aplicació dels seus drets mitjançant l'estimulació de la seva creativitat.
- *Una força en la recerca* que proporcioni nous enfocaments per propiciar canvis i millorar la qualitat de projectes i programes, les alternatives dels quals contribueixin a una progressiva operativitat dels diversos camps de desenvolupament.
- *Un esperit d'anàlisi* encaminada a revisar els desequilibris existents entre els rics i els pobres, els del nord i els del sud, la qual cosa té com a conseqüència nous comportaments i noves actituds.
- *Comprensió* envers la carència d'estímul emocional i intel·lectuals que pertorben les activitats educatives.
- *Una qualitat professional* que senti afany de servei i garanteixi les fites d'humanisme cooperant amb anàlisis econòmiques, socials i polítiques que ajudin en els processos de canvi de la vida col·lectiva.

Intencionadament, he fet referència a l'ètica professional vinculada a la vida quotidiana dels educadors amb les seves conseqüències directes en la incorporació dels públics adults, de les zones rurals i urbanes. Crec que en aquest aspecte la nostra activitat com a educadors és força urgent; el fet de tenir en compte, en primer lloc, les persones en dificultat no ens autoritza a oblidar-nos de parar atenció a les necessitats d'una correcta pràctica educativa.

El perill de l'acció educativa "popular" que ens proposem per als anys futurs podria raure en la seva permeabilitat per a quelcom summament nociu,

l'afany d'improvisació. Si els educadors socials no volem caure en generalitzacions simplistes i en gestos lírics, ens hem de resistir a la temptació de la rapidesa i la facilitat, ja que tractar de les dificultats de persones en conflicte ens obliga a prendre una posició.

Quina millor oportunitat trobarem que aquesta cerimònia d'obertura d'un congrés internacional sobre l'ètica per a parlar dels ideals de l'educació social?

El problema de l'educació social s'ha d'entendre com el problema de l'home, de l'home en ell mateix. Ara bé, quan girem la mirada envers els desastres socials, econòmics, polítics, hem de confessar que el problema de l'home, en la seva integritat, és precisament el que més van negligir els governants dels nostres països.

Nosaltres, educadors socials, som presents per recordar-los i treballar-hi per al benestar social de tots, i no només de certs grups socials. Nosaltres vetllarem per tal que els més fràgils no siguin els oblidats del progrés social o econòmic de les nostres societats.

Aquest projecte s'ha dut a terme amb el recolzament de la Comunitat Europea.

El contingut d'aquest projecte no reflecteix necessàriament les opinions de la Comunitat Europea, ni implica cap responsabilitat per part seva.